

عقل از منظر ملاصدرا

زینب صداقتیان^۱، تقی عباسی^۲

^۱ دانشگاه فنی و حرفه‌ای خرم‌آباد، دانشکده دختران

^۲ جهاد کشاورزی استان لرستان

چکیده

در این مقاله سعی بر این داریم تا عقل را بر اساس دیدگاه‌های ملاصدرا بررسی نماییم. ملاصدرا میراث دار حکمت مشاء و اشراق، و عرفان اسلامی، و بنیان‌گذار حکمت متعالیه عقل را سلاح قدرتمندی برای باز کردن گره‌های بسیاری از مجهولات معرفت بشری و الهی می‌داند. اما از محدودیت آن نیز غافل نبوده است. صدرا المتألهین معتقد است سرشت کمال‌جویی هر انسانی علاوه بر حرکت جبلی خدادادی خویش به مقتضای «و قضا ربک الاتعبدوا الا اياه» می‌تواند با به‌کارگیری عقل نظری و عملی به حرکت خویش با جهت‌گیری به سوی وجود مطلق و بینهایت در حرکت بوده، تا به مقتضای الیه راجعون به معبود حقیقی خویش بازگردد. یکی از مباحث مهم در تاریخ کلام و فلسفه در فرهنگ اسلامی و غرب این بوده که آیا عقل قادر به پاسخگویی به تمام مسائل و معارف بشری است یا نه؟ اولاً باید گفت ملاصدرا نیز برای عقل انسان محدودیت قائل است. از نگاه او اندیشه‌نخبگان علمی و عقلی بشر از درک نفس خویش عاجز است، چه رسد به درک حقایق زمینی و آسمانی و احاطه بر دقایق آفرینش و عجایب فطرت و آثار آن. چگونه امکان‌پذیر است چنین انسانی درباره آن‌همه موجودات مادی و غیرمادی که در عالم هستی وجود دارد اطلاع کامل داشته باشد؟

واژه‌های کلیدی: ملاصدرا، عقل، وحی، انسان، حکمت، معرفت، عقل عملی، عقل نظری، محدودیت قلمرو عقل

مطالعات ادبیات، عرفان و فلسفه

دوره ۶، شماره ۱، بهار ۱۳۹۹، صفحات ۹-۱